

УДК 727.7:069.4

Мацак А.О., к.арх., доцент Осиченко Г.О.,
Полтавський національний технічний
університет імені Ю.Кондратюка

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА АРТ-ЦЕНТРІВ

Висвітлено питання формування арт-центрів на основі дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду проектування арт-центрів. Визначено принципи формування архітектурного середовища арт-центрів – принципи домінування, унікальності і поліфункціональності.

Ключові слова: арт-центр, архітектурне середовище, принципи формування.

Актуальність теми. Арт-центр (Art center)(англ.) – ця назва широко використовується для позначення будівель або їх комплексів, призначених для зосередження, примноження і поширення в суспільстві тих чи інших цінностей, традицій і практик, що лежать у сфері культури та мистецтва. Арт-центри можуть існувати і в рамках громадських мистецьких об'єднань, і в порядку приватних ініціатив; так само як при державному (урядовому) патронажі, або ж силами активістів. На даний час не існує спеціальної літератури чи рекомендацій, щодо проектування арт-центрів, але існують дослідження, що присвячені будівлям, які схожі типологічно до арт-центрів: «Принципи архітектурно-планувальної організації виставкових комплексів» Савицької О. С., «Архітектурно-планувальне формування центрів образотворчого мистецтва» Харитоновой А. А., «Концепція архітектури сучасного Центра искусств» Дуцева М. В., які і були використанні в даному дослідженні для порівняння і визначення специфіки арт-центрів.

Мета та задачі дослідження - визначення принципів і прийомів формування архітектурного середовища арт-центрів.

Матеріал дослідження. Арт-центри вирішуються як сучасний громадський культурний центр міста. Входячи в структуру великих міст, вони стають настільки впізнаваними, що часто символізують нове сучасне обличчя міста, вважаються емблемою сьогоденної культури і відображають політичне, соціальне та художнє життя городян. Об'ємно-просторові композиції в проектуванні та будівництві арт-центрів або виставково-музейних споруд останніх років відрізняються надзвичайною різноманітністю в підході до архітектурно-композиційного і планувального вирішення будівлі. Напрямою сучасної архітектури відкидає суто функціональні прийоми планувального

рішення таких багатофункціональних будівель, як арт-центри, і прагне до більш гнучких архітектурно-планувальних рішень, в яких рекреаційно - розподільчі простори дають можливість раціонально згрупувати окремі функціональні зони. У 2000 році відбувається VII Венеціанське архітектурне бієнале, де виділяються сучасні тенденції щодо створення архітектурного середовища, ними стають «абстракція, невагомість, динамізм та плинність». Ці тенденції впливають і на проектування арт-центрів. Проаналізовано більш ніж 40 об'єктів сучасних арт-центрів, як проектних так і уже побудованих, у різних країнах світу.

Визначено фактори, що впливають на їх архітектурно-планувальне вирішення: зовнішній містобудівний і культурний контекст розміщення будівлі, соціально-культурні, регіональні, природно-кліматичні особливості району проектування; технічні можливості і конструктивні вирішення; особливості архітектурного формування (нове будівництво, пристосування будівель і споруд або реконструкція); потреба у необхідних експозиційних площах, урахування перспективного розширення; вид мистецтва, що презентує свої твори на експозиційних просторах, та безпосередні предмети експозиції.

На основі аналізу функціональних, містобудівних та внутрішніх факторів формування арт-центрів визначені основні напрямки та принципи оптимізації їх функціонально-планувального і композиційного вирішення, серед яких особливе значення мають:

- принцип домінування;
- принцип поліфункціональності;
- принцип унікальності.

1. Принцип домінування (рис.1):

Домінування будівлі арт-центру у міському районі досягається створенням контрастної, нехарактерної для існуючої забудови будівлі, чим і справляється враження на відвідувачів; унікальністю форми і архітектурного образу; розмірами будівлі; відокремленням будівлі у просторі і збільшенням зони візуального впливу будівлі шляхом розміщення на площі, у парку або на березі водоймища.

На об'ємно-планувальному рівні арт-центр, хоч і розробляється як поліфункціональний комплекс, але виставкова функція стоїть все ж на першому місці серед інших. На рівні інтер'єру принцип домінування реалізується шляхом організації в будівлях великих просторів для соціальної комунікації, які можуть трансформуватися і перетікати функціонально як по горизонталі, так по вертикалі об'єму споруди.

Так, Oriental Art Center (Шанхай, Китай) стає домінантою у районі завдяки своїй формі, в основі якої лежить квітка лотосу, що розкривається. У будівлі присутній оркестровий зал на 1979 місць, драматичний театр на 1054 місця і музичний зал на 330 місць, а також масштабні виставкові зали, які в загальному об'ємі представляють більше ніж 50 відсотків усієї площі будівлі.

Будівля Taipei Performing Arts Center (NL Architects, Тайпей, Тайвань) являє собою великий куб, з якого вийняли центральну частину (метод дефрагментації форми). Об'єкт тим самим представляє собою новий тип громадського простору, який перетікає з внутрішнього назовні, а також трансформується у громадський міський майданчик для спілкування відвідувачів і доступу до виставкових залів.

2. Принцип поліфункціональності (рис. 2):

На території будівлі проектується цілий набір ландшафтно-функціональних зон, які мають забезпечити усі потреби як відвідувачів арт-центру, так і мешканців прилеглих районів. Як показали попередні дослідження авторів, сучасний арт-центр – це поліфункціональний комплекс, який поєднує у собі чотири типа будівель: школи мистецтв, виставкового центру, культурного центру, музею. Співвідношення між типами, перевага приміщень і функцій будівлі одного типу, їх комбінації і створюють велике різноманіття архітектурно-планувальних вирішень будівлі арт-центрів, а також стають передумовою розробки їх типології. Принцип поліфункціональності реалізується також і в універсальності більшості приміщень арт-центрів, трансформації окремих приміщень та можливості проведення різноманітних процесів як регульованого, так і вільного сценарію.

Так, Sejong Art Center Competition Entry (H Architecture + Haeeahn Architecture, Сеньйонг, Корея) займає територію приблизно 11100 м² і має на своїй території крім будівлі арт-центру - кафе, парк, стоянку для автомобілів. До складу приміщень цього арт-центру входять: великий театр з допоміжними приміщеннями, малий театр з допоміжними приміщеннями, кінотеатр, виставкові зали, мистецький магазин, ресторан, дитяче кафе, адміністративний комплекс приміщень та конференц - зали.

Арт-центр Gyeongju (Кенсан-Пукто, Південна Корея) має чітке функціональне зонування у складі: виставкової, адміністративно-ділової зон, обслуговуючих приміщень, кінозалу, архітектурно-художніх майстерень. Усі виставкові зали цього комплексу є трансформованими, що дозволяє різноманітити процеси, що в них відбуваються.

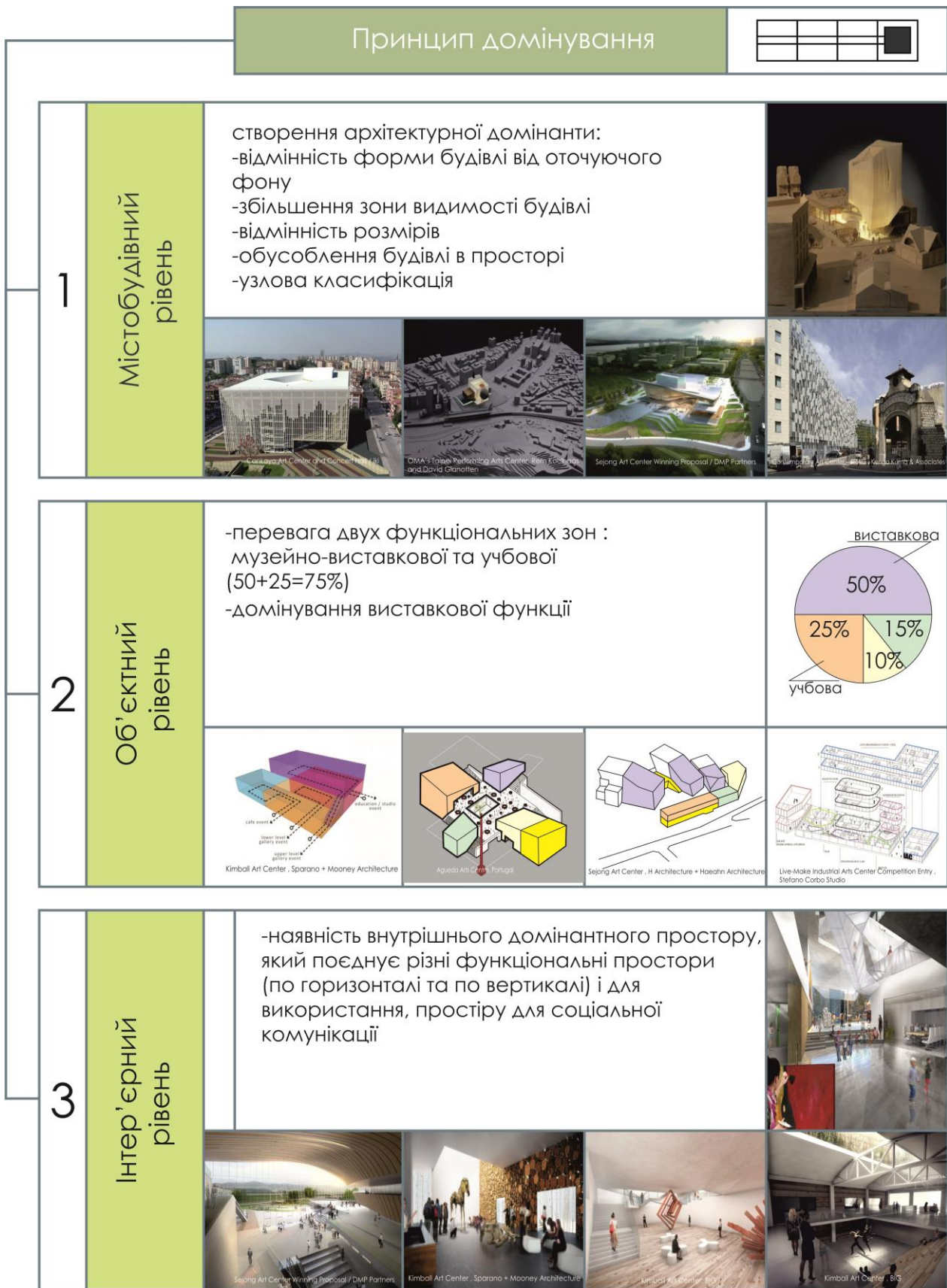

Рис.1. Принцип домінування в формуванні арт-центрів та прийоми його реалізації

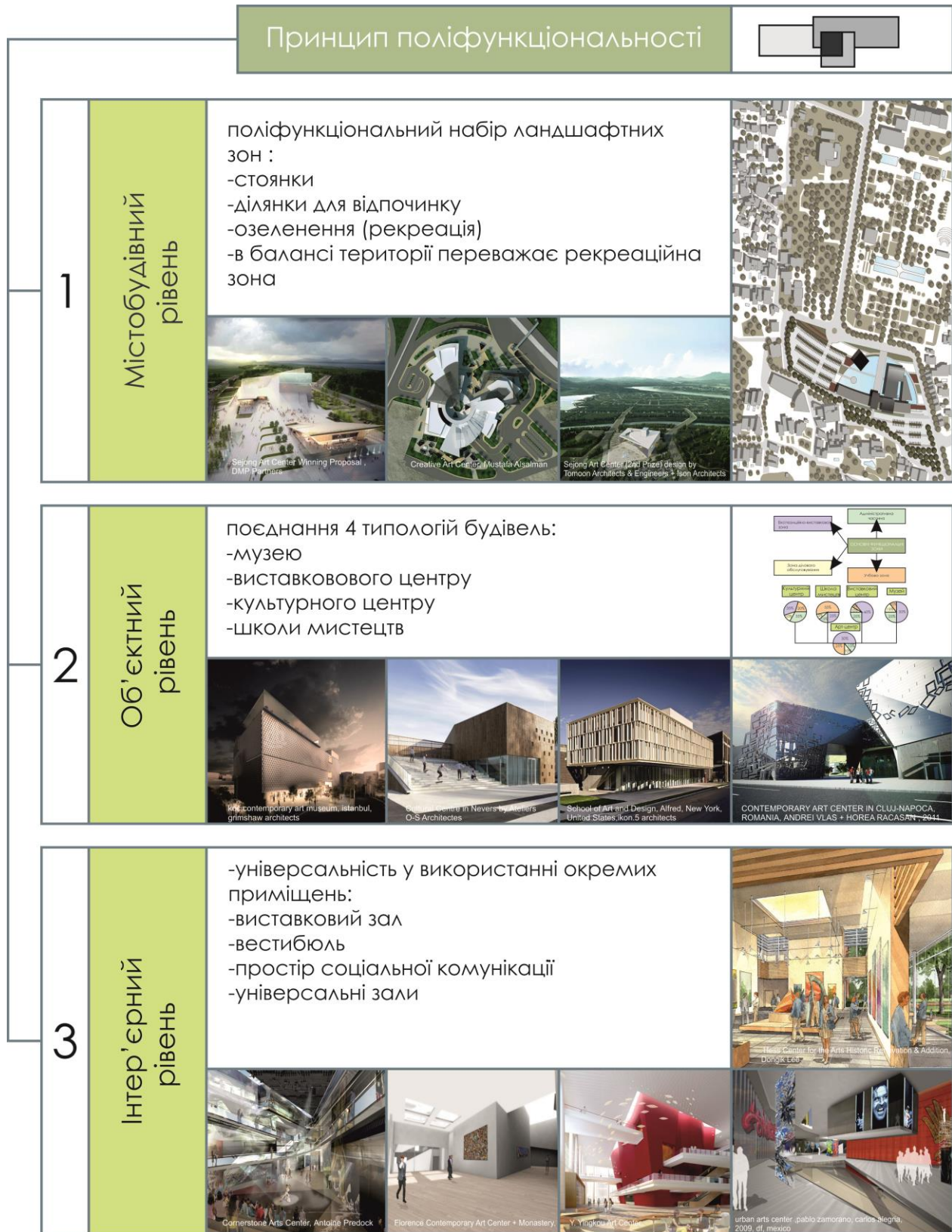

Рис. 2. Принцип поліфункціональності в формуванні арт-центрів та прийоми його реалізації

3. Принцип унікальності (рис.3).

Рис.3. Принцип унікальності в формуванні арт-центрів та прийоми його реалізації

На містобудівному рівні арт-центр повинен мати вигідне розміщення, що підкреслює його центральність і унікальність. На об'єктному рівні будівля має унікальні, нетрадиційні, новаторські архітектурно-образну та функціональну структуру. На рівні внутрішньої структури будівлі здійснюються пошуки з формування комунікаційної структури будівель, яка забезпечує унікальність руху відвідувачів у будівлі, унікальність оформлення і розміщення експозицій тощо. Основне наповнення арт-центру - це характер його художніх колекцій, що впливає на його архітектурно-планувальне рішення і композицію будівлі. Крім індивідуальних особливостей експонованої колекції на структуру і художній образ арт-центру впливають також: різноманітність видів і обсягів громадських заходів, що можуть проводитися в будівлі; відвідуваність центру, яка пов'язана з величиною міста; містобудівні особливості місця спорудження.

Будівля арт-центру залишається одиничною у місті, не виявлено прикладів формування їх мережі в межах міста. Арт-центри проектуються як знакові об'єкти міста, що презентують його культуру і особливості. Аналіз образних вирішень показав використання декількох семантичних закономірностей при формоутворенні арт-центрів: башта (символізує міській орієнтир), сфера (символізує космічний простір) та куб (символізує стабільність, монументальність). Ці форми можуть поєднуватися для утворення складної, оригінальної форми. Частина будівель арт - центрів виконується в нелінійній архітектурі (символізує живий організм). Виявлена також тенденція створення інтерактивного середовища арт-центрів, яке пропонує людині не лише різноманіття неформальних процесів у будівлі, але й активну взаємодію людини з архітектурної формою. Будівля не тільки презентує себе у просторі, але й дає можливість використовувати її стіни, дах для прогулянок і майданчиків відпочинку. The New Century City Art Centre (Ченду, Китай) представляє собою будівлю нелінійної форми. Це синтез архітектурного мистецтва з новаторськими інженерними рішеннями, які можуть бути втілені за допомогою сучасних матеріалів та конструктивних рішень.

Неповторний архітектурний смак та ідеї Захи Хадід були втілені і в наступному проектному рішенні комплексу Changsha Meixihu International Culture & Art Centre (Чанша, Китай). Це амбітний проект, що включає в себе великий театр, який стане найбільшим у місті з потужністю 1800 місць. Цей комплекс відповідає світовим стандартам і включає: бари, ресторани, вестибюлі, гардероби, конференц-зали та додаткові приміщення при репетиційних залах. У цій будівлі ясно прочитується характерний стиль Захи Хадід. Через криволінійні пластичні лінії фасаду пов'язуються 3 основні будівлі, які об'єднані пішохідними зонами з рельєфом ділянки. Лаконічні фасади з балконами прагнуть підкреслити футуристичність споруди. Основний

фасад виходить на Meixi Lake Road, який можуть використовувати для проведення виставок скульптур на відкритому повітрі, або будь-яких інших заходів.

Висновки. На основі аналізу існуючих будівель та проектів будівель арт-центру уточнено його призначення. Арт-центр - це поліфункціональний комплекс спеціалізованих і універсальних просторів, призначених для організації різних взаємопов'язаних за характером творчих процесів мистецької сфери. Система домінуючих функцій постає як синтез родів діяльності в сфері мистецтва, виражених в сформованій типології культурно-просвітницьких будівель і споруд: ділова, виставкова, глядацька, освітня, адміністративна. Відсутність літератури з типології або функціональному складу будівель арт-центру була компенсована використанням праць по об'єктам, схожим за типологією. Це дало можливість визначити особливості арт-центрів. На основі проведеного дослідження визначені основні принципи функціонально-планувального і образного вирішення арт-центрів: принципи домінування, поліфункціональності і унікальності.

Список використаної літератури

1. Савицька О.С. Принципи архітектурно-планувальної організації виставкових комплексів: автореф. дис... канд. архіт.: 18.00.02. – Київ: КНУБА, 2005. – К., 2005. – 20 с.
2. Харитоновна А. А. Архітектурно-планувальне формування центрів образотворчого мистецтва: дис... канд. архітектури: 18.00.02 - Київ: КНУБА, 2005. - К., 2005. – 234 с.
3. «Вікіпедія» [електронний ресурс], Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D1%82-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80>, дата доступу 02.03.2015
4. Дущев М. В. Концепция архитектуры современного Центра искусств: дис... канд. архит.: специальность ВАК РФ: 18.00.01/ - Нижний Новгород, 2005. – 250 с.

Аннотация

Рассмотрено вопрос формирования арт-центров на основании исследования отечественного та зарубежного опыта проектирования арт-центров. Определено принципы формирования архитектурной среды арт-центров – принципы доминирования уникальности и полуфункциональности.

Ключевые слова: арт-центр, архитектурная среда, принципы формирования.

Annotation

In the article questions the formation of art centers examines based on the study of domestic and international experience design art centers. The principles of the architectural environment art centers defined - the principles of dominance, uniqueness and the principle multifunctional.

Keywords: art center, architectural environment, principles of formation.